

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Мадиева Кынагүл Толебаевна
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Багыты	: Педагогика
Иштин сыпаты	: магистрдик диссертация
Беттердин саны	: XI + 127
Бүтүрүү датасы	: 25/12/2012
Илимий жетекчи	: PhD Бообекова Кадиян Сансакеевна

Түрк орток мурасында инсан модели

Изилдөөнүн предмети – Жусуп Баласагындын «Куттуу билим», Махмуд Кашгаринин «Түрк тилдеринин сөздүгү», «Коркут Ата» китеби аттуу чыгармалары негизги булак болуп эсептелет. Аталган чыгармалардын негизинде орток түрк инсанынын моделин түзүү максаты көзөмөл тутулат. Изилдөөнүн максаты – Түрк дүйнөсүнүн маданият, тарых, адабият, саясат жана таалим-тарбиясында классикалык шедеврдин жаратуучусу Жусуп Баласагындын «Куттуу билим», улуу ойчул Махмуд Кашгаринин «Түрк тилдеринин сөздүгү», «Коркут Ата» китеби аттуу чыгармалардан инсанда боло турган эң жакшы жана жаман сапаттарды талкуулап, талдап, инсан моделин түзүү. Орток түрк мурасындагы инсан моделин изилдөө жана аны азыркы мезгилдеги модель менен салыштыруу, айырмачылыктар менен окшоштуктарын талдоо; Керектүү инсандык сапаттарга, улуттук аң-сезимге, түрк элдеринин биримдигине жана жетишкендиктерине басым жасоо; Улуу ойчулдарыбыздын идеологиялык ойлорун топтоо; Инсан моделин өнүктүрүү боюнча жаңы ойлорду ортого коюу; Изилдөөнүн натыйжасында жыйналган маалыматтарды бул багытта изилдөө иштерин жүргүзүп жаткан жаш илимпоздор, студенттер, мектеп мугалимдери үчүн керектүү булак катары колдоно турган абалга алып келип, жазылган изилдөө ишин мектеп окуучуларына “Адам жана коом” сабагын окутууда методология катары колдонууга жана адабият сабагында педагогикалык багытта колдонуусуна кошумча маалымат катары салым кошуу.

Жогоруда аталган чыгармалардагы инсандык сапаттар учурдагы талаптарга канчалык даражада жооп бере ала тургандыгын аныктоо жана анализдөө. Жогоруда аталган чыгармаларды учурдагы педагогикалык өнүктөн талдоо. Замандын талаптарына жооп бере турган инсандык сапаттарга басым жасоо, негизинен жалпы түрк элдерине тийиштүү инсан моделин аныктоо аркылуу Кыргызстандын улуттук педагогикасына салым кошуу негизги максатыбыз болуп эсептелинет.

Диссертациялык изилдөөнүн курамы киришүүдөн, түйүндүү түшүнүктөрдөн, үч

бөлүмдөн, корутундудан, библиографиядан турат. Жалпы көлөмү 133 бет. Изилдөө үч бөлүмдөн туруп, Жусуп Баласагындын «Куттуу билим», Махмуд Кашгаринин «Түрк тилдеринин сөздүгү», «Коркут Ата» китеби аттуу чыгармалардын анализи өз өзүнчө бөлүм болуп берилди. Ал эми ар бир бөлүм үч параграфтан туруп анда аталган чыгармалардын түрк элдеринин орток руханий-педагогикалык мурасы катары жалпы белгилери, алардагы инсан түшүнүгү, инсан модели жана анын курамы изилденген.

Ачык сөздөр: инсан модели, орток мурас, педагогика, таалим-тарбия.

ÖZ

Yazan	: Kınagül MADİYEVA
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye “Manas” Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XI + 127
Mezuniyet Tarihi	: 25/12/2012
Tez Danışmanı	: PhD Kadian BOOBEKOVA

ORTAK TÜRK MİRASINDA BİREY MODELİ

Araştırma konusu – Yusuf Balasagun’un “Kutadgu Bilig”, Mahmut Kaşgarlı’nın “Divani Lugat-it Türk”, “Korkut Ata” kitabı adlı eserlerdir. Bunlar temel kaynaklar olarak sayılır. Sayılan eserlerin temelinde ortak Türk birey modelini oluşturma amacı belirlenmiştir. Araştırmanın amacı – Türk dünyasının medeniyetinde tarih, edebiyat, siyaset ve eğitimin klasik şaheseri olan, yenilikçi, devlet adamı Yusuf Balasagun’un “Kutadgu Bilig”, ünlü düşünürü Mahmut Kaşgarlı’nın “Divani Lugat-it Türk” adlı eserlerden bireyde olması gereken en iyi ve kötü sıfatları tartışarak, inceleyerek, şahıs modelini oluşturmaktır. Ortak Türk miraslarındaki birey modelini inceleme ile günümüzdeki birey ile karşılaştırmak, farklarını ve benzerliklerini ortaya koymaktır. Bireyde olması gereken sıfatları, milli kimliği, Türk halklarının birliğini ve kazanımlarını vurgulamaktır. Büyük düşünürlerin ideolojik düşüncelerini toplamaktır. Birey modelini geliştirme konusunda yeni düşünceleri ortaya atmaktır. Araştırma sonucunda toplanan bilgileri bu yönde inceleme yapan genç bilim adamlarına, öğrencilere, ortaokul öğretmenleri için gerekli kaynak ve ders aracı olarak kullanmasına yardımcı olmak. Yapılan araştırmanın ortaokul öğrencilerine “İnsan ve toplum” dersi içeriğinde yöntem olarak ve edebiyat dersinde eğitici yönde kullanılmasını sağlamaktır. Yukarıda sayılan eserlerdeki birey sıfatlarını çağımızın taleplerine ne kadar uygun olduğunu belirlemek ve analiz etmek. Bu eserleri çağımızın eğitim ilke ve yöntemlerine göre değerlendirmek. Günümüz taleplerine uygun olan bireysel özellikleri vurgulamak, genel olarak tüm Türk halklarına ait şahıs modelini belirlemek ve Kırgızistan’ın milli pedagojisine katkıda bulunmak önemli amacımız olarak sayılır. Yüksek Lisans Tezi girişten, üç bölümden ve onlardan çıkan özetten, öneriden, bibliyografyadan olmak kaydıyla toplam 133 sayfadan oluşmaktadır. Araştırma üç bölümden oluşarak, Yusuf Balasagun’un “Kutadgu Bilig”,

Mahmut Kaşgarlı'nın "Divani Lugat-it Türk", "Korkut Ata" kitabı adlı eserler hakkında incelemelere yer verilmiş olup, Türk halklarının ortak miraslarındaki eğitim görüşleri karşılaştırılmıştır. Her bölüm üç paragraftan oluşmakta ve genel özellikler, eğitim bilimine ait fikirler, eğitim-öğretim hakkında düşünceler, öğütler, şahıs kavramı ve ana fikri, şahıs modelleri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: birey modeli, ortak miras, pedagoji, eğitim-öğretim.

АННОТАЦИЯ

Автор	: Мадиева Кынагуль
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление	: Педагогика
Характер работы	: магистерская диссертация
Научный руководитель	: PhD Бообекова Кадиан Сансакеевна
Количество страниц	: XI + 127
Дата окончания	: 25/12/2012

Личностная модель в общетюркском наследии

Предметом исследования диссертации являются произведения “Кутадгу билиг (Благодатное знание)” Юсуфа Баласагуни, “Дивану лугат ат-турк (Словарь тюркских языков)” Махмуда Кашгари и народный эпос “Коркыт-Ата”. Целью исследования является выявление личностной модели, путём обсуждения положительных и отрицательных личностных качеств, затрагиваемых в таких произведениях средневековья, как эпос “Коркыт-Ата”, “Словарь тюркских языков” великого учёного Махмуда Кашгари, а также “Благодатное знание” новатора и педагога Юсуфа Баласагуни, которое является классическим шедевром литературы, политологии и педагогики тюркского мира. Проведено исследование личностной модели в общетюркском наследии в сравнении с современной личностной моделью, проведен анализ различий и сходств. Уделено большое внимание положительным личностным качествам, национальному самосознанию, единству и достижениям тюркских народов. Подчёркивается необходимость слияния идей великих тюркских мыслителей в одну систему воспитания личности. Исходя из результатов исследования и руководствуясь собранными материалами, предлагается определить названные произведения в качестве первоисточника и дополнительного учебного пособия для молодых учёных, занимающихся научно-исследовательской деятельностью в этом направлении, для студентов, а также для школьных преподавателей. Также предлагается использовать написанную работу в качестве методологии и дополнительного учебного материала в средних образовательных учреждениях на уроках “Человек и общество”. В работе сделана попытка по выявлению и анализу соответствия личностных качеств, описанных в вышеуказанных произведениях современным реалиям и

требованиям. Рассмотрена возможность применения методики воспитания, приведенной в вышеуказанных произведениях в современных условиях. Определены личностные качества, отвечающие современным требованиям, определены общие личностные модели тюркских народов. Основной и конечной же целью исследования было внесение какого-то вклада в развитие национальной педагогики Кыргызстана. Диссертация состоит из введения, трёх глав, заключения и библиографии, общий объём которого составляет 133 страниц. Каждая из 3-х глав заключает в себе анализ произведений – “Благодатное знание”

Юсуфа Баласагуни, “Словарь тюркских языков” Махмуда Кашгари и народного эпоса “Коркыт-Ата”, в отдельности каждая глава состоит из трёх параграфов. В них даны общая характеристика каждого произведения, идеи педагогической науки, педагогические аспекты, идеи о воспитании, наставления, понятие и концепция личности, личностные модели.

Ключевые слова: личностная модель, общее наследие, педагогика, воспитание.

ABSTRACT

Author : Kynagul MADIEVA
University : The Kyrgyz-Turkish “Manas” University
Direction : Pedagogy
Kind of work : Master Thesis
Sayfa Sayısı : XI + 127
Mezuniyet Tarihi : 25/12/2012
Supervisor : PhD Kadian BOOBKOVA

INDIVIDUAL MODEL IN THE TURKIC HERITAGE

The subjects of the scientific research are – writings “Kuttuu bilim (Blessed Knowledge)” by Jusup Balasagyn, the «Diwan-ul-Lugat it-Turk» (Compendium of the languages of the turks) by Mahmud Al-Kashgari, “The Book About Dede Korkut”. These works are the main sources. The aim of the scientific research is identification of the individual model by discussing of the good and bad individual qualities, shown in the writings like “Book about Korkut Ata”; the «Diwan-ul-Lugat it-Turk» (Compendium of the languages of the turks) by great researcher Mahmud Al-Kashgari; and classic masterpiece of the history, literature, political science and pedagogy in the culture of Turkic world – “Blessed knowledge”, by the innovator and pedagogue Jusup Balasagyn; to research individual model in common Turkic heritage, in comparison with modern individual model, analysis of diversities and likenesses; to emphasize necessary individual qualities, national awareness, unity of the Turkic nations and their achievements; to gather ideological ideas of the great Turkic thinkers; to become a source and tutorial for young researchers, who work in this direction, for students, school teachers by the results of researching, on the basis of gathered information; to provide the usage of this thesis for school students in “Human and society” subject as methodological book and in literature course in pedagogic-didactic direction. Determination and analysis of the meeting for comprehensive requirements and realities of individual qualities, revealed in above mentioned writings; consideration above mentioned writings by the rules of modern pedagogy; to emphasize individual qualities meeting comprehensive requirements, determination of the general individual model belonged to Turkic nations, to make a contribution for Kyrgyz national pedagogy

– all of these are main goals of this research.

The thesis consists of introduction, main concepts, three chapters, conclusion, and bibliography – generally 133 pages. Three chapters contain writings like “Blessed Knowledge” by Jusup Balasagyn, the «Diwan-ul-Lugat it-Turk» (Compendium of the languages of the turks) by Mahmud Al-Kashgari, and “The Book About Dede Korkut”. Each of them examined separately. Each chapter has three sections. In the each section are given general description of the each writing, pedagogical science ideas, pedagogical aspects, fostering ideas, admonitions, and the concepts of individual, individual models.

Key words: individual model, common heritage, pedagogy, fostering.